

ВІДГУК

офіційного опонента

доктора економічних наук, професора

Череп Алли Василівни

на дисертаційну роботу

Жовковської Тетяни Тарасівни: «Системно-рефлексивне управління розвитком промислових підприємств», представлену до захисту на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю

08.00.04 – економіка та управління підприємствами

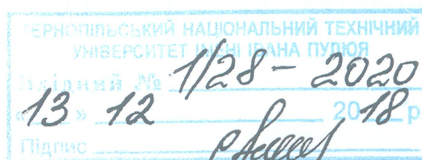
(за видами економічної діяльності)

На підставі вивчення дисертаційної роботи: «Системно-рефлексивне управління розвитком промислових підприємств», автореферату та праць, що опубліковані за темою дисертаційного дослідження, можна констатувати наступне.

1. Актуальність обраної теми дослідження

Одним із актуальних завдань, яке стоїть перед сучасними підприємствами і безпосередньо пов'язане із сталим розвитком регіонів України, є забезпечення стійкості окремих господарюючих суб'єктів в умовах реформаційної економіки та активізації інноваційних процесів. Постійні зміни кон'юнктури у частині споживчого попиту зумовлюють необхідність пошуку моделей протистояння ринковим викликам і впровадження ефективних форм управління організацією діяльності підприємств.

Сучасне вітчизняне промислове виробництво, зокрема, машинобудування характеризують: низька інноваційна та технічна складові; неефективність експлуатації основних виробничих фондів, а також суттєвий спад інвестицій в технічне переозброєння. Продукція поки що не має можливості конкурувати із світовими виробниками, підприємства відчувають потребу у вирішенні гострої проблеми занепаду сучасного машинобудівного комплексу країни. Інновації, які впроваджують в свою практику сучасні машинобудівні підприємства, є

несистемними та не готують підприємства до функціонування у динамічному та мінливому економічному середовищі, в тому числі європейських ринків.

Актуальною проблемою більшості сучасних українських промислових підприємств є відсутність механізмів ефективного реагування на рефлексивні впливи факторів зовнішнього середовища, які блокують можливості до їх розвитку та ефективного функціонування. Актуальність забезпечення оптимального реагування на рефлексивні прояви вимагає від підприємств пошуку, розробки та реалізації дієвих та адекватних механізмів прогнозування та відстеження імовірних рефлексивних процесів з боку зовнішнього середовища.

Вищезазначене робить дисертаційне дослідження Жовковської Тетяни Тарасівни, яке присвячене розвитку теоретичних положень, розробці науково-методичних підходів і практичних рекомендацій з системно-рефлексивного управління розвитком промислових підприємств, безперечно важливим та своєчасним.

2. Зв'язок дисертаційної роботи з науковими програмами, планами, та темами

Дисертація відповідає напрямкам сучасних наукових досліджень, виконана у відповідності з тематикою науково-дослідних робіт Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя: «Удосконалення управління навчально-науковими виробничими системами в умовах суспільних та інституційних трансформацій» (№ ДР 0211U002590), де автором розроблено системно-рефлексивний підхід до прогнозування розвитку промислового підприємства; «Дослідження методології й організації національної системи обліку, аналізу й аудиту в Україні» (№ ДР 0106U0107333), де автором проведено аналіз системи розвитку промислових підприємств; «Інноваційні, безпекові та ресурсні засади удосконалення управління підприємствами в умовах економічних реформ виробничої та соціогуманітарної сфер» (№ ДР 0117U0044676), де автором розроблено

механізм впливу системно-рефлексивного управління на розвиток промислових підприємств.

3. Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації Жовковської Т.Т. дає підставу стверджувати, що сформовані автором висновки і рекомендації, запропоновані наукові положення характеризуються достатньо високим рівнем обґрунтованості та достовірності.

Достовірність одержаних результатів підтверджується аналізом значного масиву офіційного статистичного матеріалу, проведеною апробацією одержаних результатів на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, друком у наукових виданнях, впровадженням авторських пропозицій у діяльність промислових підприємств, в тому числі і машинобудівних, що підтверджується довідками про використання.

Упровадження комплексу рекомендованих методологічних принципів, організаційних та практичних рекомендацій дає можливість забезпечення якісного управління розвитком промислових підприємств. Дозволить забезпечити в значній мірі сталість їх розвитку.

4. Зміст та завершеність дисертаційного дослідження

Мета дослідження відповідає темі дисертаційної роботи та формує її зміст. Завдання дослідження логічно розкривають перелік тих ключових моментів, які необхідно висвітлити для досягнення мети, основними з них є: розвинути понятійний апарат із теорії розвитку та теорії управління підприємством і проаналізувати методологічні положення управління розвитком промислових підприємств; запропонувати методологію прийняття управлінських рішень при системно-рефлексивному підході та доповнити систему формування цілей в рефлексивному управлінні розвитком підприємства; розробити системно-рефлексивний механізм управління розвитком промислового підприємства; обґрунтувати доцільність розробки та

5. Наукова новизна отриманих результатів.

Наукова новизна результатів дисертаційної роботи визначається сукупністю опрацьованих теоретичних положень, розроблених методичних підходів та практичних рекомендацій щодо вирішення проблеми застосування системно-рефлексивного підходу в управлінні розвитком промислових підприємств.

Безперечну наукову новизну доводять положення дисертаційного дослідження щодо:

- механізмів управління розвитком промислового підприємства на основі системно-рефлексивного підходу що забезпечує можливість цілеспрямованого розвитку підприємства через взаємодію методів системно-рефлексивного управління розвитком;

- концепції системно-рефлексивного управління розвитком промислового підприємства, в основу якої покладено відповідний механізм застосування методів та підходів системно-рефлексивного управління (прогнозування, планування, контроль, фінансування);

- використання системно-рефлексивного підходу до прогнозування розвитку промислового підприємства, що базується на імітаційній моделі врахування рефлексивних зв'язків між системою промислового підприємства та складовими зовнішнього середовища;

- удосконалення процедури впровадження концепції системно-рефлексивного управління розвитком промислового підприємства (поетапний процес обґрунтування вибору рефлексивного управління розвитком на основі системного підходу з урахуванням настання можливих загроз, способів їх уникнення, ресурсних можливостей організації та усунення дисбалансів у виробничій, кадровій та фінансовій сферах діяльності підприємства через дію рефлексивних впливів);

- систематизації процесів використання системно-рефлексивного підходу до управління розвитком промислового підприємства в розрізі складових

елементів розвитку через дію рефлексивних впливів на суб'єктів управління з врахуванням їх індивідуальних особливостей, психологічних та поведінкових аспектів;

- розробці концепції системно-рефлексивного підходу до планування розвитку промислового підприємства;

- використанню системно-рефлексивного підходу до контролю розвитку промислового підприємства, в основу якого покладено моделі виявлення та аналізу відхилень прогнозних та планових показників та встановлення залежностей між цими відхиленнями в процесі реалізації стратегії розвитку промислового підприємства;

- обґрунтуванню науково-методичних підходів до організаційно-інформаційного забезпечення системно-рефлексивного управління розвитком промислового підприємства на основі удосконалення існуючої організаційної структури через створення координаційного центру рефлексивного управління та інформаційної підтримки структурування бізнес-процесів у методології IDEF0.

Заслуговує на увагу запропоноване автором на основі аналізу теоретико-методологічних положень, визначення понятійного апарату з теорії розвитку, теорії управління та рефлексії, а саме, уточнено сутність поняття «розвиток підприємства», «системно-рефлексивного управління розвитком промислового підприємства».

Також суттєвою науковою новизною є запропонована автором систематизація чинників, які спонукають до розвитку, аналізі організаційно-економічних заходів з системно-рефлексивного управління розвитком промислових підприємств при залученні інвестування під проекти розвитку. Доведено застосування науково-методичного підходу до цілепокладання в рефлексивному управлінні розвитком підприємства, на основі коригування та формування цілей, що забезпечує безперервний зв'язок між формалізованими моделями ситуації і реальним станом справ на підприємстві, що стає можливим завдяки тому, що особа, яка приймає рішення, забезпечена даними

ретроспективного аналізу (що було до того як), інформацією про реальний стан об'єкта, а також здатна сформулювати власне уявлення про цільове та очікуване в результаті роботи за відповідною процедурою (розділ 1, рис. 1.4).

Слід також відмітити цінність запропонованого автором практичного системного підходу до повної та об'єктивної оцінки потенціалу розвитку промислового підприємства, в рамках якого виділено ряд параметрів, що характеризують всі елементи структури потенціалу підприємства, та оцінка яких безпосереднім чином впливає на пошук найбільш актуальних та адекватних відповідей промислового підприємства на рефлексивний тиск факторів зовнішнього середовища (розділ 4).

6. Теоретичне значення результатів дослідження полягає у систематизації та уточненні теоретичних засад щодо проектування та використання механізмів системно-рефлексивного підходу в управлінні розвитку промислових підприємств. Виконане дослідження дозволило уточнити сутність та економічний зміст поняття «розвиток» та «розвиток підприємства», дослідити питання необхідності цілепокладання, як елементу системно-рефлексивного впливу на розвиток підприємства через використання процесів осмислення і трактування інформації (нейромаркетингу), систематизувати передумови впливу та умови застосування системно-рефлексивного підходу до управління розвитком.

7. Дисертаційне дослідження має значну практичну цінність. Одержані у роботі результати використані для прийняття обґрунтованих управлінських рішень щодо ефективності розвитку у діяльності низки підприємств різних регіонів України, зокрема: Волочиський машинобудівний завод ПАТ акціонерного товариства «МОТОР СІЧ»» (довідка від 12 березня 2018 р. 1698); ПрАТ «Інститут керамічного машинобудування «Кераммаш», м. Слов'янськ (довідка від 9.08.2017 р. № 90868); ДП «Електронмаш», м. Київ (довідка від 16.10.2018 р.); ПрАТ «Цумань» Волинської області (довідка від 18.10.2018 р. № 924); впроваджені у господарську діяльність ПАТ

«Бердичівська фабрика одягу» Житомирської області через створення координаційного центру рефлексивного управління та інформаційної підтримки структурування бізнес-процесів у методології IDEF0 (довідка від 24.10.2018 р. №621); практичну реалізацію мають впровадження блоків підготовки, розгляду та реалізації фінансування обраних проектів при виборі стратегічної поведінки усіх учасників інвестування що дозволить виявити потенційні загрози у фінансово-господарську діяльність ДП «Стрийський комбінат хлібопродуктів» Львівської області (довідка від 24.10.2018 р. №461).

За темою дисертаційної роботи опубліковано 38 наукових праць загальним обсягом 23,57 друк. акр., у тому числі: 4 монографії (з яких 1 одноосібна), 24 статті у наукових фахових виданнях (з них 20- одноосібні), із яких – 7 у виданнях, що входять до міжнародних наукометричних інформаційних баз та 2 - у зарубіжних періодичних наукових виданнях; 15 - в інших виданнях. У них визначені наукові завдання дослідження, методи їх вирішення і одержані наукові результати. За структурою, обсягом і оформленням дисертація відповідає вимогам ВАК України до кандидатських дисертацій.

8. Дискусійні положення, зауваження та недоліки дисертаційної роботи

Разом з тим дисертаційна робота має певні недоліки:

1. Робота виграла б, як би була укомплектована переліком скорочень.
2. Автор стараючись максимально наблизити дослідження до практичного використання результатів, у змісті прив'язується до дослідження підприємств лише важкого машинобудування. На нашу думку, краще було б розширити спектр досліджень об'єктів промислових підприємств.
3. У науковій роботі не відображено, як впливатиме на формування імітаційної моделі управління розвитку промислових підприємств поведінка споживачів галузі.
4. В дисертації мало відображено закордонний досвід використання моделювання управління у цій сфері діяльності промислових підприємств.

5. Вважаємо доцільним детальніше зупинитись на розкритті суті етапу контролю внутрішнього середовища при реалізації системно-рефлексивного підходу до контролю розвитку промислового підприємства (рис.10 автореферату), та довести, яким чином співробітники мають вплив на етапи контролю показників розвитку і коригування планів.

6. На наш погляд, дисертаційна робота отримала би значну перевагу при деталізації використання запропонованої рефлексивної побудови прогнозів зовнішнього середовища підприємства (розділ 4) не тільки за рангами (рис. 4.1), але і від ринку сировини.

7. Привабливе позиція автора щодо пошуку нових ефективних форм організації управління підприємством, зокрема модель урахування рефлексивних зв'язків між системою промислового підприємства та складовими зовнішнього середовища для розробки прогнозів (взаємодія економічних агентів при здійсненні діяльності підприємства).

8. Дисертаційна робота значно виграла, якщо б показати можливості практичного використання системно-рефлексивного управління за фінансовим, маркетинговим та виробничим напрямом.

Однак висловлені зауваження в цілому носять рекомендаційний характер і не знижують наукової та практичної цінності висновків і рекомендацій дисертаційного дослідження.

Дисертація Жовковської Т.Т. є змістовною завершеною науковою працею, що має цілісний характер. Вона відзначається достатньо високим рівнем дослідження проблеми та узагальнення висновків, які характеризуються достовірністю, новизною і практичною цінністю. Автореферат повною мірою відображає зміст і структуру дисертаційної роботи.

Загальний висновок. Дисертаційна робота Жовковської Т.Т. є самостійним завершеним комплексним дослідженням, у якому отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вносять вагомий внесок у вирішення теоретичних і практичних завдань щодо вирішення актуальної

впровадження концепції системно-рефлексивного управління; розробити системно-рефлексивний підхід до прогнозування розвитку промислового підприємства; удосконалити системно-рефлексивний підхід до планування та контролю розвитку промислового підприємства; розширити науково-методичний підхід до організаційно-інформаційного забезпечення підприємства через використання системно-рефлексивних методів управління; обґрунтувати доцільність використання системно-рефлексивного підходу при залученні інвестування під проекти розвитку підприємств; розвинути застосування концепції системного підходу до повної та об'єктивної оцінки потенціалу розвитку промислового підприємства.

Об'єкт і предмет дослідження визначені цілком обґрунтовано, наукові положення, отримані автором, сформульовані коректно. За кожним з них визначено науковий результат, сутність його новизни та ступінь глибини дослідження.

Визначення завдань сприяло конкретизації предмета та об'єкта дослідження, вибору методів, що, у свою чергу, дозволило автору виконати дослідження на високому рівні, зробити важливі висновки і пропозиції, які мають як теоретичне, так і практичне значення. Цьому сприяли застосовані у процесі дослідження методичні прийоми загальнонаукового та спеціального характеру (діалектичний, абстрактно-логічний і системний види аналізу; методи економіко-статистичного, кореляційного аналізу та експертних оцінок; економіко-математичне моделювання).

Як відмічалось, основні положення дисертаційної роботи є достатньо обґрунтованими і достовірними. Вони базуються на кваліфікованому використанні законодавчих, нормативних і статистичних інформаційних джерел, фактичних звітних даних промислових підприємств, літературних джерел, наукових розробок з питань, що розглядаються в науковій роботі.

проблеми застосування системно-рефлексивного управління розвитком промислових підприємств в сучасних умовах.

Обсяг, зміст, структура, оформлення дисертаційної роботи, логічна послідовність викладення наукових положень відповідають вимогам МОН України та пунктам 9, 10, 12, 13, 14 Порядку присудження наукових ступенів (Постанова Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 зі змінами, внесеними згідно Постанови Кабінету Міністрів № 656 від 19.08.2015 р.), а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Зміст автореферату є ідентичним тексту дисертаційної роботи і в акумульованій формі відображає її основні положення.

Усе зазначене дозволяє зробити висновок, що дисертаційна робота Жовковської Т.Т. на тему: «Системно-рефлексивне управління розвитком промислових підприємств», відповідає вимогам щодо докторських дисертацій, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня доктора економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності).

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,

академік Академії економічних наук України,

декан економічного факультету

Запорізького національного університету

А.В. Череп

Вчений секретар

Запорізького національного університету

О.А. Проценко